

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Praca badawcza pt.

„Handel zagraniczny w województwach(NTS 2)”

Streszczenie raportu końcowego w języku nietechnicznym

Praca powstała w ramach Projektu „Wsparcie systemu monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2007-2013 oraz programowania i monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2014-2020” i została zrealizowana na podstawie umowy nr 2/BR-POPT/CBiES/ 2015 zawartej w dniu 5 czerwca 2015 r. pomiędzy Głównym Urzędem Statystycznym z siedzibą w Warszawie a Centrum Badań i Edukacji Statystycznej GUS z siedzibą w Jachrance.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013

Jachranka, październik 2015

Podjęcie tematu pracy badawczej „**Handel zagraniczny w województwach (NTS2)**” podyktowane zostało zapotrzebowaniem zgłaszanym przez odbiorców danych na informacje dotyczące handlu zagranicznego towarami i usługami w ujęciu regionalnym, tj. na poziomie województw (NTS2). Pod pojęciem handlu zagranicznego należy tutaj rozumieć zarówno obroty towarowe z zagranicą, tj. eksport i import towarów, jak i obroty usługowe z zagranicą, tj. dostarczanie usług nierezydentom oraz nabywanie usług od nierezydentów. Obroty towarowe i usługowe z zagranicą stanowią pozycje odnotowywane w ramach rachunku bieżącego bilansu płatniczego odpowiednio jako eksport i import w ramach salda obrotów towarowych oraz jako przychody i rozchody salda obrotów usługowych.

Wymiana towarowa i usługowa z zagranicą stanowi istotny element rozwoju gospodarczego zarówno kraju, jak i regionów. Dlatego też, dane o wielkości obrotów w zagranicznym handlu towarami i usługami, w tym w szczególności wielkości eksportu, umożliwiają władzom regionalnym prowadzenie polityki wspierania przedsiębiorstw zaangażowanych w eksport towarów i usług. Informacje te stanowią ważny element we wnioskach o udzielanie pomocy finansowej dla regionów UE oraz podstawę do prowadzenia dobrych jakościowo, a zatem wiarygodnych analiz statystycznych na temat sytuacji społeczno-gospodarczej poszczególnych regionów kraju i prognoz dotyczących ich rozwoju.

Głównym celem pracy badawczej był rozwój metodologii opracowywania informacji o wielkości importu i eksportu towarów oraz usług na poziomie województw (NTS 2). Praca realizowana była w dwóch etapach. Końcowy raport metodologiczny przedstawia poszczególne etapy działań podjętych przez zespół badawczy w ramach realizowanego zadania oraz prezentuje uzyskane wyniki wraz z ich interpretacją i podsumowaniem wskazującym wybór docelowych rozwiązań.

W I etapie prace skoncentrowane były na przeglądzie zapotrzebowania na dane z zakresu handlu zagranicznego towarami i usługami na poziomie województw oraz działań podejmowanymi w tym obszarze w kraju i zagranicą. Istotnym elementem było ustalenie skali zjawiska międzynarodowych obrotów handlowych niezidentyfikowanych terytorialnie przy jednoczesnym wyjaśnieniu przyczyn tego stanu leżących po stronie metodologii badań, jak również uregulowań prawnych stanowiących następstwo nieustającego procesu globalizacji gospodarki. W zakresie statystyki międzynarodowego handlu usługami wskazano docelowe metody rozszacowania danych, podczas gdy dla statystyki handlu zagranicznego towarami rozważano różnorodne metody umożliwiające uzyskanie wymaganych zestawów informacji.

W II etapie prace polegały na analizie różnych metod rozszacowania wyników na poziom regionalny (NTS2) i wyborze metody docelowej. Następnie dla lat 2010-2013 naliczone zostały szeregi danych w zakresie wartości eksportu i importu towarów oraz wartości obrotów z tytułu dostarczania usług nierezydentom oraz nabywania usług od nierezydentów według województw zgodnie z przyjętymi metodami rozszacowania. Przeprowadzono analizę danych oraz ich prezentację wraz z wnioskami z przeprowadzonej pracy badawczej.

W ramach **statystyki międzynarodowego handlu usługami**, która bazuje na danych pozyskiwanych z badania *Międzynarodowy handel usługami*, dla większości rodzajów usług rozszacowanie danych o obrotach usługowych z zagranicą według województw będzie odbywać się metodą bezpośrednią. Wartości obrotów usługowych danego przedsiębiorstwa przyporządkowywane są do województwa, w którym ma ono siedzibę. W ten sposób rozszacowano 73,2% wartości usług dostarczonych nierezydentom oraz 69,1% usług nabytych od nierezydentów w 2013 r.

W przypadku wartości obrotów usługowych z nierezydentami, dla których brak jest możliwości przypisania obrotów usługowych z zagranicą do konkretnego województwa, opracowano pośrednie metody rozszacowania. Dotyczy to następujących pozycji obrotów usługowych: podróży zagranicznych, kosztów transportu wynikających ze stosowanych formuł INCOTERMS¹ w obrocie towarami, usług pośrednictwa w międzynarodowym handlu towarami (merchanting), usług pośrednictwa finansowego mierzonego pośrednio (FISIM), usług ubezpieczeniowych, czy też wartości obrotów doszacowywanych na skutek niedopełnienia obowiązku sprawozdawczego. Dane dla tych pozycji usługowych dla kraju ogółem opracowywane są na podstawie danych nie pochodzących z badań statystycznych lub naliczane według algorytmów opracowanych na potrzeby statystyki bilansu płatniczego.

Dla każdej z w/w pozycji usługowych zastosowano odrębne metody rozszacowania oparte o struktury naliczone na podstawie danych pochodzących ze statystyki publicznej, w tym w szczególności z badania *Międzynarodowy handel usługami*, badań turystyki, czy też wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011.

W ramach **statystyki handlu zagranicznego towarami** dane na temat obrotów pozyskiwane są w ramach systemu INTRASTAT i systemu EXTRASTAT. Ze względu na ograniczenia w identyfikacji podmiotów dokonujących transakcje rozszacowanie obrotów na województwa stanowi istotne wyzwanie dla statystyki publicznej. W raporcie końcowym zamieszczony jest szczegółowy opis przyczyn braku możliwości przypisania podmiotów do konkretnego województwa.

Bezpośrednie przyporządkowanie wartości eksportu i importu towarów do poszczególnych województw w oparciu o lokalizację siedziby podmiotu możliwe było dla 84,8% wartości eksportu oraz 87,4% wartości importu z 2013 r.

W przypadku wartości obrotów towarowych z zagranicą o nieznanym województwie w pierwszej kolejności rozważano zastosowanie metod rozszacowania w oparciu o dane zaagregowane. Podjęto próbę budowy modeli ekonometrycznych, których celem było wyjaśnienie zjawiska handlu zagranicznego w poszczególnych województwach kraju przy wykorzystaniu zmiennych

¹ INCOTERMS – Międzynarodowe Reguły Handlu

charakteryzujących ich potencjał gospodarczy. Metoda ta została jednak uznana za nieefektywną na skutek pominięcia istotnych zmiennych objaśniających, takich jak: kurs walutowy, produkt krajowy brutto (PKB) krajów partnerów transakcji. Z kolei wprowadzenie do modeli zmiennych, które opisują zewnętrzne uwarunkowania wymiany handlowej, powoduje brak zróżnicowania potencjału poszczególnych województw, co mija się z głównym celem pracy badawczej.

Następnie dokonano oceny podobieństwa struktur eksportu według województw w latach przed wejściem Polski do Unii Europejskiej (2002, 2003) oraz po wejściu Polski do Unii Europejskiej (2005, 2006). W oparciu o uzyskane wyniki stwierdzono, że rozszacowanie wartości obrotów towarowych Polski ogółem z zagranicą na województwa przy wykorzystaniu struktury obrotów ustalonych na podstawie wartości zidentyfikowanych terytorialnie może mieć zastosowanie dla wartości eksportu i importu ogółem bez podziału na grupy towarowe.

W raporcie końcowym zamieszczony został opis czterech docelowych metod rozszacowania obrotów handlu zagranicznego towarami w oparciu o struktury obrotów zidentyfikowanych terytorialnie.

Zestawienie: Rekomendowane metody rozszacowania obrotów towarowych z zagranicą na województwa (NTS 2)

METODA	UJĘCIE	Struktura obrotów (odrębnie dla eksportu i importu) realizowanych przez:
1	Dane o handlu zagranicznym są przedstawione bez żadnych dodatkowych ingerencji	rezydentów i nierezydentów RP ustalona w oparciu o rzeczywiste dane
2	Z danych o handlu zagranicznym usunięto informację o wszystkich nieokreślonych podmiotach	rezydentów RP ustalona w oparciu o dane uwzględniające transakcje dokonywane przez rezydentów RP
3	Dane o obrotach nieokreślonych podmiotów zostały rozszacowane strukturą województw, jaka została wyliczona w Metodzie 2. Otrzymane wartości zostały doliczone do obrotów poszczególnych województw	rezydentów i nierezydentów RP ustalona w oparciu o dane uwzględniające transakcje dokonywane przez rezydentów RP
4	Dane o obrotach nieokreślonych podmiotów zostały podzielone przez ilość województw (16). Otrzymana wartość została dodana do wartości obrotów poszczególnych województw.	rezydentów i nierezydentów RP ustalona w oparciu o dane uwzględniające transakcje dokonywane przez rezydentów RP oraz przeciętną wartość obrotów realizowanych przez nierezydentów RP przypadająca na województwo

Przed przystąpieniem do naliczeń danych według w/w metod przeprowadzono analizę podobieństwa struktur obrotów towarowych z zagranicą (uwzględniając obroty niezidentyfikowane terytorialnie) według województw pomiędzy latami 2002 i 2013. Wartości uzyskanych miar dedykowanych ocenie odległości struktur (miara Nowaka i miara Kukuły) wskazały na podobieństwo badanych obiektów. Stanowiło to przesłankę do zastosowania metod rozszacowania opartych o

struktury obrotów towarowych z zagranicą. Dla każdej z w/w metod naliczono szeregi wartości eksportu i importu dla lat 2010-2013.

Przy wyborze metody docelowej zaproponowano, aby obroty towarowe z zagranicą były opracowywane na podstawie metody 1 lub 2, gdyż prezentują one rzeczywiste dane o obrotach bez sztucznych doszacowań. Ponadto struktury obrotów handlu zagranicznego towarami według województw zostały porównane ze strukturami łącznych przychodów ze sprzedaży produktów na eksport oraz sprzedaży towarów i materiałów na eksport. W oparciu o analizę podobieństwa struktur stwierdzono, że wyniki rozszacowania eksportu towarów najbardziej zbliżone do sytuacji w produkcji realizowanej na eksport zapewnia metoda 2 i 3. W przypadku wyboru metody rozszacowania (1 lub 2), która wyodrębnia wartości obrotów niezidentyfikowanych terytorialnie, możliwe jest prezentowanie bardziej szczegółowych danych, tj. w rozbiciu na towary (wg Nomenklatury Scalonej CN, Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacja Handlu - SITC, czy też Polskiej Klasyfikacji Towarów i Usług - PKWiU) oraz wg sekcji i działów Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD). Ostateczna decyzja co do poziomu szczegółowości prezentowania danych o wymianie towarowej z zagranicą jest jednak uzależniona od zmian metodologicznych i organizacyjnych planowanych do wdrożenia w systemie INTRASTAT. Decyzja co do zakresu tych zmian powinna być podjęta na spotkaniu Komitetu Europejskiego Systemu Statystycznego (ESSC) w maju 2016 r.

W podsumowaniu raportu końcowego przytoczono przesłanki podjęcia tematu badawczego oraz możliwości wykorzystania wyników pracy. Zwrócono uwagę, że opracowywanie danych na temat handlu zagranicznego towarami na poziomie województw stanowi większe wyzwanie niż ma to miejsce w przypadku międzynarodowego handlu usługami.

Podkreślono, że przy wyborze docelowej metody rozszacowania wartości obrotów towarowych z zagranicą na województwa powinien być uwzględniany cel, do którego mają być wykorzystane dane. W przypadku prowadzenia analiz ekonomicznych odnoszących się do regionów istotne jest zapewnienie porównywalności danych z innymi kategoriami makroekonomicznymi, takimi jak produkt krajowy brutto (PKB), czy wartość dodana brutto (WDB). Wtedy wskazane jest zastosowanie metod 2 lub 3. W analizach powiązań z zagranicą rozszacowanie pozycji „nieokreślone” jest natomiast mniej istotne, dlatego też preferowane będzie wykorzystanie metody 1.

Praca badawcza pt. „Handel zagraniczny w województwach (NTS 2)” jest pierwszym tego typu przedsięwzięciem realizowanym przez polską statystykę publiczną i pierwszą w kraju tak kompleksową analizą w zakresie międzynarodowego handlu usługami w ujęciu regionalnym. Powinna być traktowana jako punkt wyjścia do dalszych prac badawczych w tym zakresie, w szczególności tych polegających na monitorowaniu zmian wartości niezbędnych do rozszacowania na poziom regionalny oraz doskonaleniu metod rozszacowania.

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Biorąc pod uwagę wszelkie ograniczenia w dostępności informacji i związane z tym trudności w opracowywaniu danych dotyczących handlu zagranicznego towarami i usługami w podziale na województwa (NTS2) rekomendowane jest cykliczne opracowywanie tego typu zestawień w ramach badań statystyki publicznej przy zapewnieniu odpowiednich informacji wyjaśniających.